

связан с использованием неконвенционных методов ведения боевых действий незаконными вооруженными формированиями; в течение всей «гибридной» войны очень важное значение придается информационной борьбе; широко используются дипломатические, экономические, политические средства давления на страну, которая подверглась «гибридной» войне. Сформулированы особенности вооруженной борьбы будущего, которые необходимо учитывать при военном строительстве и обеспечении национальной безопасности.

Ключевые слова: война, «гибридная» война, войны будущего, вооруженная борьба, последствия войны.

Trebin Mikhail. The War in Human History and its Characteristics in the 21st Century. The article proved that the war was, is and will be in the foreseeable future a sad part of human development. Purpose of the article – to reveal important wars in history and try to draw the characteristics of future wars. At a large array of empirical data shows the terrible consequences of war for human civilization. In the 21st Century wars are a sad part of human history. Today Ukraine is against «hybrid» war. Its features: it combines conventional and unconventional fighting and relevant members of the war; State which is the sponsor of «hybrid» war officially recognized belligerent; start «hybrid» war involves the use of unconventional methods of fighting illegal armed formations; throughout the «hybrid» war very important given the information struggle; widely used diplomatic, economic, political means of pressure on a country that has undergone «hybrid» war. Formulated features of warfare of the future, which should be considered when military construction and ensuring national security.

Key words: war, «hybrid» war, the war of the future, the armed struggle, the consequences of war.

Стаття надійшла до редколегії 05.04.2016 р.

УДК 327+341.1:061.1ЄС

Богдан Юськів

Криза міграційної системи Європейського Союзу: достатні умови

У статті розкрито проблеми біженців із країн Близького Сходу до Європи, яка актуалізувалась і становить реальний виклик як Шенгенській системі, так і ЄС загалом. Доведено, що така ситуація з біженцями містить ознаки кризи міграційної системи ЄС і детально аналізує достатні умови кризи (загрози): 1) зростання до безпрецедентних за масштабом потоків біженців, котрі заповнили Європу; 2) поява джерел нестабільності та соціально-економічної напруженості в європейських суспільствах; 3) активізація діяльності терористичних осередків і рухів на теренах Європи; 4) загострення міжнародних та міждержавних відносин у регіонах, прилеглих до ЄС. Усі ці умови розгортаються на сприятливому тлі: Європа є легкодоступним регіоном, незважаючи на складну систему контролю кордонів; Європа – відносно стабільна територія високого рівня добробуту й соціального забезпечення; регіон, чисельність населення якого поступово зменшується, тоді як на сході та півдні від неї розміщені терени з динамічно зростаючим населенням; довкола Європи існують великі зони політичної нестабільності та навіть політичної дезінтеграції деяких країн.

Ключові слова: міграційні потоки, біженці, ЄС, міграційна система ЄС, криза, достатні умови кризи

Постановка наукової проблеми та її значення. 2015 р. став роком виникнення нових загроз безпеці об'єднаної Європи. За розрахунками Агенції з охорони зовнішніх кордонів країн-членів ЄС FRONTEX, у 2015 р. країни шенгенського простору зафіксували 1,8 млн нелегальних в'їздів на їхню територію [20]. Потік біженців до Європи у 2016 р. може виявитися не меншим ніж минулого, – прогнозує у своєму інтерв'ю Ф. Леггері, виконавчий директор FRONTEX [12]. На його думку, якщо кількість новоприбулих залишиться на рівні попереднього року, то це буде «непоганий рік». Однак за даними Міжнародної організації з питань міграції, уже за неповних два місяці 2016 р. лише до Греції пробуло понад 102,5 тис. шукачів притулку та мігрантів [13].

Реагуючи на ці події й намагаючись утримати ситуацію під контролем, європейські лідери проводять зустрічі й саміти, численні конференції, намагаються переглядати бюджет і відшукати додаткові кошти, роблять рішучі заяви тощо. Так, єврокомісар із питань міграції, внутрішніх справ і громадянства Д. Аврамопулос наголосив, що ця міграційна криза є найбільшою з часів Другої світової війни, а канцлер ФРН А. Меркель узагалі визнала, що «проблема біженців» затьмарила всі інші сучасні загрози Європі [10]. На економічному форумі у швейцарському Давосі (січень 2016 р.) голова Міжнародного валютного фонду (МВФ) К. Лагард висловила думку, що міграційна криза в Європі поставила під загрозу Шенген [8], а Держсекретар США Д. Керрі наголосив, що наплив

біженців із Близького Сходу до Європи є глобальним викликом і «це не проблема когось іншого, це тест для всіх нас» [5].

Якщо відкинути емоції, то очевидним є те, що без аналізу сутності цього явища, його причин, а також нинішніх і майбутніх наслідків навряд чи можна виробити оптимальну стратегію розв'язання проблем. Як зауважують учасники грудневих (2015 р.) дебатів у Центрі міграційних досліджень Варшавського університету, це важко зробити без урахування ширшого контексту, зокрема аналізу міграційних потоків у Європі за минулі десятиліття. «Питання потенційних наслідків напливу мігрантів і біженців, який простежено сьогодні, а також вироблення можливих варіантів та прийняття остаточних рішень не можуть абстрагуватися від попереднього досвіду, існуючих можливостей, а також суспільних настроїв в окремих країнах Європи. Хоча двадцять вісім із них утворюють Спільноту, але знаходження компромісної відповіді на т. зв. кризу біженців є настільки серйозним викликом, що мимоволі постають питання стосовно майбутнього основ Спільноти, зокрема, вільного перетину внутрішніх кордонів чи засад солідарності» [21, с. 1].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблематика на перетині таких двох важливих площин, як економічна криза та міжнародна міграція, постійно привертала увагу зарубіжних і вітчизняних науковців. Серед закордонних дослідників, які активно займалися вивченням впливу кризових явищ на міжнародну міграцію в Європі, – І. Авад, Д. Пападеметру, Д. Рата, С. Мохapatра, А. Сільваї, Р. Скелдон, У. Сомервіль, М. Сампшн, В. Попова, О. Чудиновских. З українських учених потрібно згадати А. Гайдуцького, О. Малиновську, І. Прибиткову.

Стосовно останніх міграційних подій на Європейському континенті першими на них відреагували мас-медіа, зокрема такі відомі видання, як «The Guardian», «Telegraph», «Daily Mail», «Frankfurter Allgemeine Zeitung», «La Repubblica». Сьогодні вони поступово переходять від співчутливо-звинувачувальних гуманітарних історій до розгляду деталей політики ЄС. Науковці також долучаються до громадських дебатів і намагаються шукати відповіді на проблеми, що актуалізувалися. Серед українських дослідників, які негайно відгукнулися на ці проблеми, – А. Арістова [1], Г. Луцишин [6], Ч. Намонюк [11], С. Толстов і М. Оврамець [16]. Однак їхні дослідження поки що далекі від розуміння справжнього змісту міграційних і соціально-політичних процесів, що розгортаються на континенті, причинно-наслідкових зв'язків між ними, усвідомлення найбільш вагомих та проблемних чинників, які стоять за цими процесами, а в підсумку – далекі від вироблення належної теоретичної основи, а отже ефективної стратегії розв'язання проблем, які вже постали і які в недалекому майбутньому можуть виникнути.

Мета статті – спроба осмислити й означити сутність того, що політики та громадськість називають «міграційною кризою» в Європі, а також визначити достатні умови (загрози), які стимулюють кризові процеси в рамках міграційної системи ЄС.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У словнику української мови «криза» – це різка зміна звичайного стану речей; злам, загострення становища [14]. Традиційно, як указує С. Ставченко [15, с. 277], концептуальні осмислення кризи мали на меті переважно подолання кризи як стихійного, непередбачуваного, негативного, сутнісно патологічного явища. Сучасне її сприйняття в процесі управління тісно пов'язане з аналізом процесу змін і конфліктів, а політична криза та конфлікт розглядаються, з одного боку, як форми перебігу змін, а з іншого – як інструмент їх реалізації. У термінах синергетичного підходу криза є моментом дезорганізації системи, її переходу до хаотичного стану розвитку, коли руйнується старий порядок. Водночас це фактор організації системи та її самоорганізації, який спричиняє становлення нового порядку.

На нашу думку, вивчаючи феномен політичної кризи, потрібно насамперед виявити ті ознаки (властивості) об'єкта кризи, відсутність / наявність яких інтерпретується як загроза протилежному до кризи поняттю – стабільності. Зазвичай загрози викликають появу проблем (нових, значних або дуже значних), які, однак, самі по собі ще не означають кризи. П. Свенсон стверджує, що лише таке поєднання загроз, що може призвести до розпаду об'єкта або фундаментальних змін його структури, становить кризу [22, с. 134].

На думку Ю. Мацієвського [7, с. 158–159], кризу простежуємо за наявності достатніх і необхідних умов. Власне присутність (прояв) загроз, які можуть бути визнані ознаками політичної нестабільності або напруги, є лише достатніми умовами кризи. Для того, щоб нестабільність переросла в кризу, потрібні додаткові умови, які називають необхідними. Вони пов'язані з поведінкою суб'єктів, котрі безпосередньо приймають політичні рішення, тобто неефективність дій політичного керівництва в нестабільній ситуації є необхідною умовою кризи. Звідси зрозуміло, що

криза – суб'єктивно зумовлене явище, й може бути спровокована / створена штучно. Так само кризу можливо подолати ефективними діями політичного керівництва або поглибити й призвести до колапсу чи розпаду об'єкта.

Отже, робить висновок Ю. Мацієвський [7, с. 160], кризу потрібно визначати не за фактом, а за наслідками. Вони можуть бути функціональними – якщо об'єкт (керівництво) здатний відновити стабільність; частково функціональними – коли об'єкт трансформується, але зберігає визначальні характеристики; і дисфункціональними – коли настає розпад або вимушена зміна всіх визначальних характеристик об'єкта. Трансформація означає, що одна або кілька істотних характеристик змінюються, але об'єкт продовжує існувати, тоді як вимушена зміна всіх істотних характеристик призводить до розпаду / розвалу / колапсу системи.

Тепер перейдемо до нинішньої «кризи міграції» в Європі. У середовищі політиків під цим терміном найчастіше розуміють три різні поняття: кризу біженців, кризу міграційну та кризу політичну. Щодо першого варіанта, то можна цілком погодитися з думкою М. Окульського [21, с. 2]: коли говоримо про Європу, то в жодному разі немає сенсу стверджувати про кризу біженців, особливо у зв'язку з міграцією сирійців. Кризу біженців простежуємо в Туреччині, Лівані, Йорданії, Іраку чи в самій Сирії, тобто в тих місцях, де є мільйони біженців і саме з їхніми проблемами бореться міжнародна спільнота.

Судячи з назви другого варіанта, об'єктом кризи повинна бути міжнародна міграція в Європі. Наводячи аргументи, дослідники найчастіше згадують три групи проблем: 1) надзвичайно велику кількість біженців і мігрантів, насамперед недокументованих (нелегальних), які протягом дуже короткого часу прибули до Європи; 2) появу логістичних проблем, пов'язаних із біженцями (перетин кордонів і переміщення в межах Шенгенської зони, забезпечення проживання, харчування, медичної допомоги, проблеми реєстрації); 3) соціальні проблеми та конфлікти, які виникають у зв'язку з появою надто великої кількості чужоземців у суспільствах. Однак якщо перша група проблем безпосередньо відповідає об'єкту кризи, то наступні аргументи більше стосуються іншого – міграційної політики.

На нашу думку, найбільш коректно говорити про третій варіант – кризу системи міграційної політики ЄС. Як доказ, маємо достатні та необхідні умови кризи, які відповідають такому її тлумаченню. У цій роботі ми зупинимося лише на достатніх умовах.

Першу умову становлять загрози, безпосередньо викликані зростанням до безпрецедентних за масштабом потоків біженців, котрі заповнили Європу. Зрозуміло, що ця величезна кількість людей, які перетнула кордони європейських країн, вимагає значних логістичних і фінансових витрат на забезпечення їхніх хоча б першочергових життєвих потреб. Тому вже суто емоційно неможливо не погодитися з думкою І. Жеплінської [21, с. 2], що коли до малих країн, таких як Хорватія, Греція чи навіть Угорщина, протягом дуже нетривалого часу прибуває кілька тисяч осіб щоденно, важко назвати це явище інакше ніж «криза».

Загалом, М. Окульський стверджує [21, с. 2], що Європа є надто відкритою для емігрантів: щороку наплив нових іммігрантів становить понад 4 млн осіб, із яких близько 2 млн – із-поза меж Європи; понад 20 % – легально зареєстровані вихідці з Африканського континенту. Порівняно з чисельністю населення Європи, це велика кількість людей. Однак, як відзначають учасники згаданих вище дебатів [21, с. 3], сучасний наплив мігрантів, хоч і значний, однак не є чимось, чого на Європейському континенті ніколи не було. Подібне, хоча, можливо, і не в таких масштабах, неодноразово простежували в історії Європи за значно гірших економічних умов. Як визнає В. Клаус, сам по собі нинішній міграційний наплив – за розбудованих і в міру прозорих міграційних систем – очевидно, не є викликом для ЄС і членів ЄС понад їхні сили за умови спільних дій.

Друга група умов, яка долучається до перших, – це загрози суспільствам прийому, пов'язані з нелегальною міграцією. Цікавий той факт, що які б аргументи не наводили політики на своє виправдання, але Європа десятиліттями проявляла свою зацікавленість у нелегальній робочій силі з-за кордону (історичний опис подано в [19, с. 302–319]). Тому потрібно розуміти, що нелегальна міграція в останні десятиліття не була спонтанним явищем. Вона стала невід'ємною рисою розвитку європейських країн, незважаючи на прийняття законів, що забороняють незаконне перебування та зайнятість іноземців. Нелегальна трудова міграція виявилася вигідною як для роботодавців, так і для держави в цілому. Саме тому уряди західноєвропейських країн недостатньо активно перешкоджали проникненню нелегальної робочої сили. Наприклад, Німеччина фактично заохочувала напівлегальну імміграцію курдських і турецьких робітників, Франція – алжирських, Великобританія – робітників з Індії та Пакистану. До країн Євросоюзу щорічно незаконно прибуває понад 500 тис. осіб, не враховуючи сотень тисяч біженців [18].

Нинішні біженці у своїй масі – це нелегальні мігранти, які, безумовно, намагатимуться облаштуватися («закріпитися») на території Європи, по можливості – легалізуватися, а отже, претендуватимуть на соціальне забезпечення й, зрозуміло, на працю. Однак поряд із вигодами нелегальна міграція створює реальні та потенційні загрози практично з будь-якого аспекту безпеки для суспільства прийому, викликаючи деформацію його соціальної, демографічної, територіальної структур, загострення конкуренції на місцевих ринках праці й житла, зіткнення етнічних і субетнічних стереотипів та норм поведінки, соціальну й культурну маргіналізацію та криміналізацію суспільства, виникнення вогнищ соціальної напруженості, зростання ксенофобії, екстремізму й тероризму. Загальна міграційна ситуація в Європі, яка характеризується зміною національного, етнічного, релігійного складу мігрантів, різко загострилась у зв'язку з масовим напливом мігрантів-мусульман. Вони принесли із собою не лише свою мову й звичаї, але й релігію, переважно іслам. Мусульманська конфесія зайняла міцні позиції в Європі, вийшовши на друге місце як у католицьких, так і в протестантських країнах. Сам по собі іслам не становить загрози для європейського суспільства, а от його радикальні прояви – так. Вони несуть серйозну небезпеку для спокійного й урівноваженого Заходу [18]. Усе це починає активніше проявлятися в період нинішньої кризи.

Третя група загроз (достатніх умов), яка хоч і не безпосередньо, але істотно впливає на кризу, – це посилення терористичних загроз у європейських країнах. Прикладами є терористичні атаки у Франції (січень і листопад 2015 р.), Данії (лютий 2015 р.), Бельгії (листопад 2015 р., березень 2016 р.), а також спроби терористичних атак у Великобританії, про які повідомлялося в пресі (сім спроб протягом 2015 р.). І всі ці події збігаються в часі з напливом біженців до Європи.

Насправді доказів безпосереднього зв'язку між нелегальною міграцією та біженцями, з одного боку, і тероризмом – з іншого, немає, але опосередкований усе ж таки існує. Ще значно раніше, розглядаючи питання інтернаціоналізації тероризму, Н. Дрьоміна [4, с. 106] помітила дві особливості: по-перше, виходу тероризму як виду злочину за межі національних кордонів істотно сприяє ескалація нелегальної міграції; по-друге, процес зміцнення зв'язків міжнародних терористичних організацій із національними злочинними угрупованнями супроводжується встановленням й активізацією каналів нелегального проникнення в країну.

Зрозуміло, що, виходячи з масштабів нелегальної міграції до Європи у 2015 р., серед потоку біженців може бути певна кількість прихильників ідей «радикального ісламізму». Потрібно враховувати, що більшість біженців (до 76 %) прибули з охоплених війнами Сирії, Іраку та Афганістану. У листопаді 2015 р. ця цифра сягнула аж 92 %. Ці люди насамперед намагаються врятуватися від жахів різноманітних «халіфатів», тому вони не є першочерговими кандидатами на роль «ісламських терористів». Показово, що серед учасників останніх терористичних атак у Парижі 13–14 листопада 2015 р. лише стосовно двох терористів наявні підозри, що вони прибули до Європи із Сирії з потоком біженців, а всі інші є громадянами країн ЄС (Франції та Бельгії) [9].

До четвертої групи загроз (достатніх умов) ми вважаємо за доцільне віднести окремі аспекти міждержавних і міжнародних відносин, які склалися сьогодні в межах ЄС та довкола нього і які істотно впливають на потоки біженців та нелегальних мігрантів.

Насамперед ідеться про країни походження біженців. Більшість їх становлять сирійці, іракці й афганці. Проблема полягає в громадянських війнах країн походження біженців. Як відзначають експерти аналітичного центру геополітичних досліджень «Борисфен Інтел» [9], європейські кордони не встояли перед сотнями тисяч мігрантів із Близького Сходу та Північної Африки, які були вимушені покинути свої домівки й налагоджене життя, зруйновані під час громадянських війн, у результаті внутрішньої нестабільності, знущань, а в деяких випадках і відвертого геноциду (знищення єзидів у Сирії й Іраку терористами т. зв. «Ісламської держави»). Відкриття влітку урядом Македонії кордонів для транзиту мігрантів, а також зміни в політиці сирійського уряду Б. Асада (призов резервістів на військову службу з одночасним спрощенням процедури отримання паспортів сирійцями) викликали «хвилю» міграції з країн Близького Сходу. А безпосереднє втручання наприкінці вересня РФ у сирійський конфлікт призвело до ескалації бойових дій у регіоні та ще більшого зростання потоків біженців до Європи.

Безпосередню причину великого напливу біженців й іммігрантів чимало дослідників убачають у політиці Німеччини, але, як зауважує В. Клаус, це ще один аспект, який часто оминається. Адже на початку кризи канцлер Німеччини Ангела Меркель зробила популістську заяву про готовність Німеччини прийняти всіх сирійців, які дістануться до її території. «Таке пряме відкрите запрошення для переїзду до цієї країни вмотивоване не співчуттям і мораллю, а – і про це не говориться, –

економічними інтересами Німеччини. Тим часом висмоктування з таких країн, як Сирія чи Ірак, людей середнього класу, більш освічених, професіоналів, означає, що після війни ці держави залишаться без кадрів. Там буде ще більша бідність, яка генеруватиме ще більш масовий витік людей. Нині з цих країн висмоктуються не природні ресурси, а “мізки”. Це не має нічого спільного з допомогою» [21, с. 5]. Уже сьогодні подібний цинізм для Німеччини обернувся на протилежне. Навіть німецька «Deutsche Welle» [2] погоджується, що план А. Меркель щодо «справедливішого» розподілу біженців усередині ЄС наразі з тріском провалився, оскільки її європейські партнери бачать це таким чином: чому ми повинні «віддуватися», коли Меркель надсилає світу запрошувальні сигнали? Тому Німеччина фактично змушена була самостійно розбиратись із ситуацією в межах ЄС, проводячи складні переговори з Туреччиною на предмет повернення біженців назад на турецьку територію.

Третім актором, який істотно впливав і впливає на ситуацію, є Туреччина. Від самого початку війни в Сирії вона стала своєрідним буфером між ЄС і Близьким Сходом. Саме до Туреччини насамперед прямували біженці, а звідти намагалися потрапити до Європи. Лише в грудні 2014 р. до Туреччини прибуло близько півмільйона біженців, в основному сирійських курдів; вони прибували до Туреччини й пізніше. У 2015 р. територія сирійського Курдистану була звільнена від Ісламської держави, однак біженці додому не повернулися. На думку В. Клауса [21, с. 5], «то не війна блокує можливість повернення людей до своїх домівок, а політика Туреччини. Можна говорити, що вони не мають куди повертатися, оскільки їхні будинки зруйновані. Однак нічого не робиться, щоб їх відбудувати. І блокує це Туреччина, яка не дає дозволу цим людям повернутися додому». Якщо Туреччині, указує дослідник, вдасться «випхати» сирійських курдів до Європи, то далі вона зможе зробити те саме з курдами турецькими, оскільки на сьогодні в країні панують сильні антикурдські настрої. Тому Туреччина всіяко допомагатиме курдам виїхати подалі. Такий висновок, з огляду на потоки нелегалів до Греції, можна зробити хоча б із того, що турецькі служби навіть не перешкоджали біженцям без відповідних документів пройти через усю територію країни й дістатися аж до кордонів Європи. Далі вони перетинають кордони Шенгену спочатку в Греції, а потім без контролю та реєстрації переміщуються територією Шенгенської зони. У такий спосіб Туреччина стає країною, яка завдяки біженцям, отримала певний інструмент тиску на Європу. Особливо, якщо врахувати, що вона тривалий час не може увійти до складу ЄС, Туреччина таким чином є досить агресивним економічним гравцем і має до ЄС фінансові (і не лише) претензії.

На сьогодні переговори між ЄС і Туреччиною увінчалися підписанням угоди щодо врегулювання питання біженців на вигідних для Туреччини умовах. Ключовим її моментом став той факт, що ця країна прийматиме назад усіх нелегальних мігрантів, які прибули в ЄС із Туреччини, незважаючи на національність. Натомість ЄС забиратиме з Туреччини по одному сирійському громадянину, який має право на легальний політичний притулок. За це Анкара отримала низку пільг: безвізовий режим між Туреччиною та ЄС буде введено вже з червня 2016 р., Туреччині виділять додатково 3 млрд євро до 2018 р. на облаштування мігрантів, а також будуть відкриті нові глави переговорного досє про вступ Туреччини до ЄС [17].

Окремі політики також схильні вважати, що кризова ситуація, пов'язана з напливом біженців до Європи, викликана цілеспрямованими діями політичних акторів, зацікавлених у демонтажі ЄС, а міграційні потоки із Сирії, а також з Ірану, Іраку, Афганістану, Пакистану викликані штучно цими політичними силами. Як доказ, наприклад, часто наводять факт, що «хтось повинен був субсидіювати контрабандистів, човни, понтони, які там раптом знайшлися у великій кількості. Бо назад вони не повертаються. Вони залишаються на узбережжях Європи» [21, с. 5].

До зацікавлених політичних лобістів відносять, зокрема, арабських і мусульманських фундаменталістів, такі політичні партії, як ультраправа націоналістична «Австрійська партія Свободи» чи французький «Народний Фронт». Чимало політиків відверто стверджують, що Росія використовує проблему з напливом біженців і мігрантів для дестабілізації Європи. Одну з найгучніших заяв зробив головнокомандувач об'єднаних збройних сил НАТО в Європі Ф. Брідлав. За його словами [3], Росія допомагає режиму сирійського президента Б. Асада перетворити кризу з мігрантами на зброю проти Заходу. Генерал відзначив, що шість місяців російських бомбардувань і наземна операція сил, які підтримують Б. Асада, призводять до масового переміщення сирійців, зокрема в країні Європи.

Такими є достатні умови кризи міграційної системи. Однак до цього потрібно обов'язково додати, що описані загрози розгорталися на сприятливому для них тлі. Завдяки йому вони, діючи разом, змогли «здетонувати». До кризового тла М.Окульський відносить таке [3, с. 4]:

1) Європа є досить легкодоступним регіоном, який характеризується географічною близькістю й хорошими комунікаціями, навіть за достатньо складної системи контролю кордонів;

2) Європа сприймається та є відносно стабільним полюсом високого рівня добробуту й рівня соціального забезпечення, чого так сильно прагнуть біженці. Важливу роль у цьому відіграли процеси глобалізації, що сформували саме такий імідж Європи;

3) Європа є регіоном, чисельність населення якого поступово зменшується, тоді як на сході та півдні від неї розміщені регіони з динамічно зростаючим населенням. В умовах економічних контрастів неважко уявити, що це, у підсумку, повинно було призвести до вибухової ситуації;

4) довкола Європи, від півдня до сходу, майже на прикордонні існують великі зони політичної нестабільності, а останнім часом – навіть політичної дезінтеграції деяких країн. Тому міграційний вибух був лише питанням часу. Вирішальну роль тут відіграють накопичення й некерований (стихийний) перебіг політичних процесів у низці регіонів, прилеглих до Європи або розміщених недалеко від неї, зокрема таких, як Афганістан, Еритрея, Ірак, Лівія та Сирія.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Нинішня проблемна ситуація з біженцями та нелегальними мігрантами в Європі є кризою міграційної системи ЄС. Для цього сформувалися як достатні, так і необхідні умови. Як показано, до достатніх умов кризи можна віднести: 1) зростання до безпрецедентних за масштабом потоків біженців, які заповнили Європу; 2) появу джерел нестабільності та соціально-економічної напруженості в європейських суспільствах, пов'язаних із нелегальною міграцією; 3) активізацію діяльності терористичних осередків і рухів на теренах Європи, що корелюють зі зростанням потоків біженців та нелегалів; 4) загострення міжнародних і міждержавних відносин у регіонах, прилеглих до ЄС. Усі ці умови розгортаються на сприятливому для них тлі.

Перспектива подальших досліджень пов'язана зі з'ясуванням умов кризи міграційної системи ЄС.

Джерела та література

1. Арістова А. В. Міграційна криза в Європі та проблеми міжрелігійних відносин / А. В. Арістова // Економіка та управління на транспорті. – К. : НТУ, 2015. – Вип. 2. – С.131–138.
2. Гассельбах К. Політика Меркель щодо біженців і Євросоюз [Електронний ресурс] / К. Гассельбах // Deutsche Welle. – 02.01.2016. – Режим доступу : <http://dw.com/p/1HX8E> [2016-03-16].
3. Гомон Д. Жива зброя. Як Росія біженцями хоче зруйнувати Євросоюз [Електронний ресурс] / Д. Гомон // Espresso.tv. – 11 березня 2016. – Режим доступу : http://espresso.tv/article/2016/03/11/yak_rosiya_zastosovuye_bizhenciv_yak_zbroyu_protu_yevropy [2016-03-16].
4. Дремина Н. А. «Інтернаціональний тероризм» и «терористический интернационал» / Н. А. Дремина // Актуальні проблеми держави і права. Соціальні і правові проблеми боротьби з тероризмом. – 2000. – Вип. 8. – Одеса : Юрид. л-ра, 2000. – С. 98–108.
5. Керрі назвав міграційну кризу в Європі «глобальним викликом» [Електронний ресурс] / Європейська правда. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/03/1/7045611/> [2016-03-16].
6. Луцишин Г. Міграційна криза в ЄС: проблема безпеки зовнішніх кордонів та загострення міжетнічних конфліктів / Г. Луцишин // Політичні науки. – 2015. – Vol. 1. – No 2. – С.41–45.
7. Мацієвський Ю. Політична криза: теоретичний аналіз / Ю. Мацієвський // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Серія : Політичні науки. – 2008. – Вип. 3. – С.146–161.
8. Міграційна криза в Європі поставила під загрозу Шенген – глава МВФ [Електронний ресурс] / UkrMedia інтернет-газета. – Режим доступу : <https://ukr.media/world/252555/> [2016-03-16].
9. «Міграційні страхи» Європи: погляд з України [Електронний ресурс] / Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел». – Режим доступу : <http://bintel.com.ua/uk/article/01-Migration+fears/> [2016-03-16].
10. Набі Е. «Міграційна катастрофа» у Європі як ключове випробування для європейської єдності [Електронний ресурс] / iPress.ua. – Режим доступу : http://ipress.ua/articles/migratsiyna_katastrofa_u_yevropi_yak_klyuchove_vuprobuvannya_dlya_ievropeyskoi_iednosti_136868.html [2016-03-16].
11. Намонюк Ч. І. Міграційна криза як загроза політичній єдності держав Євросоюзу [Електронний ресурс] / Ч. І. Намонюк // Міжнародні відносини. – Серія : «Політичні науки» / КНУ ім. Т. Шевченка, Інститут міжнародних відносин. – 2015. – № 9. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2643/2349 [2016-03-16].

12. Прокопчук Д. Frontex: Цього року до ЄС може прийти стільки ж біженців, скільки і минулого [Електронний ресурс] / Deutsche Welle. – Режим доступу : <http://dw.com/p/110dG> [2016-03-16].
13. Сааков В. З початку 2016 року до Італії та Греції морем прибули понад 110 тисяч біженців [Електронний ресурс] / Deutsche Welle. – Режим доступу : <http://dw.com/p/110Os> [2016-03-16].
14. Словник української мови. – Т. 4 : І–М / ред. А. А.Бурячок, П. П.Доценко. – К. : Наук. думка, 1973. – С. 343.
15. Ставченко С. В. Криза як об'єкт політичного дослідження / С. В.Ставченко // Вісник Дніпропетровського університету. – Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. – 2008. – Вип. 17. – С. 276–282.
16. Толстов С. Середземноморський штурм: міграційна криза в Європейському Союзі / С. Толстов, М. Оврамець // Зовнішні справи. – 2015. – № 9. – С. 6–11.
17. Угода століття? Договір Туреччини і ЄС щодо мігрантів [Електронний ресурс] // Корреспондент.net. – 9 березня 2016. – Режим доступу : <http://ua.korrespondent.net/world/3640079-uhoda-stolittia-dohovirturechchynu-i-yes-schodo-mihrantiv> [2016-03-16].
18. Фомов Д. Особливості міграційного простору Європи та політика ЄС [Електронний ресурс] / Д. Фомов ; Free Voice Information Analysis Center. – Режим доступу : <http://iac.org.ua/osoblivosti-migratsiynogo-prostoru-yevropi-ta-politika-yes/> [2016-03-25].
19. Юськів Б. М. Глобалізація і трудова міграція в Європі / Б. М. Юськів. – Рівне : Вид. О. М. Зень, 2009. – 476 с.
20. Frontex Quarterly. Quarter 4. October-December 2015 [Electronic resource]. – Mode of access : http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Fran_Q4_2015.pdf [2016-03-16].
21. Kryzys i co dalej? // Biuletyn migracyjny / Ośrodek Badań nad Migracjami, Uniwersytet Warszawski. – Grudzień, 2015. – Numer 53. – 13 s.
22. Svensson P. Stability, Crisis and Breakdown: Some Notes on the Concept of Crisis in Political Analysis / P. Svensson // Scandinavian Political Studies. – 1986. – Vol. 9, No 2. – P. 129–139.

Юськів Богдан. Кризис миграционной системы Европейского Союза: достаточные условия. В статье раскрывается проблема беженцев из стран Ближнего Востока в Европу, которая актуализировалась и составляет реальный вызов как Шенгенской системе, так и ЕС в целом. Доказывается, что проблемная ситуация с беженцами имеет признаки кризиса миграционной системы ЕС, и подробно анализируются достаточные условия кризиса (угрозы): 1) рост в беспрецедентных масштабах потоков беженцев, наводнивших Европу; 2) появление источников нестабильности и социально-экономической напряженности в европейских обществах; 3) активизация деятельности террористических организаций и движений на территории Европы; 4) обострение международных и межгосударственных отношений в регионах, прилегающих к ЕС. Все эти условия разворачиваются на благоприятном для них фоне. Европа является легкодоступным регионом, несмотря на сложную систему контроля границ; она является относительно стабильной территорией высокого уровня благосостояния и социального обеспечения; это регион, численность населения которого постепенно уменьшается, тогда как на востоке и юге от ЕС находятся регионы с динамично растущим населением; вокруг Европы существуют зоны политической нестабильности и даже политической дезинтеграции некоторых стран.

Ключевые слова: миграционные потоки, беженцы, ЕС, миграционная система ЕС.

Yuskiv Bogdan. The EU Migration Crisis: Sufficient Conditions. The article deals with the urgent problem of Middle-Eastern migrants seeking refuge in Europe challenging both Schengen system and generally the European Union. Author proves that the migrant problem resembles the EU migration system crisis, and thoroughly analyses the crisis' sufficient conditions: 1) an unprecedented growth of the migrant flow into Europe; 2) emerging destabilizing and social-economic unrest sources within Europe; 3) terror cells and movements activation within Europe; 4) the international and interstate relations' deterioration in EU-neighboring regions. All factors mentioned above are developing in a crisis-friendly environment: Europe is an easily accessed region, despite the complicated border control system; Europe is relatively stable center of high welfare and social security; Europe is a region with decreasing population whereas East- and Southward there are regions with dynamically growing population; Europe is surrounded by large zones of political instability and even political disintegration (in case of certain countries).

Key words: migration flows, refugees, EU, the EU migration system, crisis, crisis sufficient conditions.

Стаття надійшла до редколегії 05.04.2016 р.